
Rudolf Říčan (1899-1975)

Profesor všeobecných církevních dějin v době, kdy české dějiny na fakultě víceméně zastával theologicky povážlivě svérázný laik F. M. Bartoš, byl již touto dělbou práce veden k metodické otázce, jak svou disciplínu při vši řemeslné svědomitosti historika přiměřeně zvládnout jako obor přednostně bohoslovný.

K tomu, aby právě on svým nástupcům odkázal toto hledisko naléhavěji než jeho předchůdci, přispěly ovšem i jiné osobně formující motivy. Byl synem luterského faráře ve valašských Huslenkách, rodově spojeným s živým, niterně zbožným luterským konfesionalismem. Vděčná paměť, zachována této tradici, mu dodala odolnosti vůči dobově zpovrchňujícímu výkladu "česko-bratrského svérázu" domácího evangelictví (konceptu F. Hrejsy), jímž se zaštitovaly neudržitelné formy modernismu. Trval naproti němu bez vlastenecké pýchy na jednotě české reformace s evropskou a na jejich společné vyznavačské důvěře v absolutní hodnotu Božího zjevení v Kristu, prostředkovaného biblickým Slovem. Navázat na ní bez uvíznutí u pouhého nostalgického ohledání do minulosti napomohla studentu přešlému z Vídně na nově zřízenou pražskou fakultu teologie mladého docenta J. L. Hromádky. Říčan se stal jedním z prvních učenlivých zastánců jeho navázání na "klasickou linii" křesťanství. Nejlepší žák jeho učitelské generace, A. Molnar, mu ve skupině pozdějšího "opavického programu" přizná čestné místo slovem: "Byl z nich odborně nejpracovitější". Nezanedbal ani dvojí průpravu: vedle theologického studia, naposledy v Glasgowě a Aberdeenu, se i on podrobil pozitivistické kázni v historickém semináři prof. V. Novotného na pražské filosofické fakultě. Tam byl také nasměrován ke své disertační práci o postile valdenského apostaty Johlina z Vodňan.

Promován byl na Husově fakultě r. 1930, mezitím prodělav i praxi středoškolského profesora v Ruzomberoku a Revucej (1923–5; dějinná spjatost českých evangelíků se slovenskými, zastoupená v jeho vlastním rodokmenu, se vyjádří i v tématech jeho statí) a nastoupiv službu duchovního správce třebíčského sboru (1926). Roku 1931 přešel do Hustopeče, 1935 do Bohuslavic n. Metují. Z Hromádkova podnětu se ujímal i překladatelské úlohy, jejímž nejdůležitějším plodem je výtečný překlad Lutherova stěžejního spisu O svobodě křesťanské (1935, spolu s B. Popelarem). Samostatnou vědeckou prací se nyní soustředil právě na konfesionalistickou epochu 19. století, již věnoval několik důležitých monografií -- zejména zevrubnou dvoudílnou studii *Život a dílo K. E. Lanyho* (1935 + 1938), prostředkující širší vhlad, než by se zdálo z jejího holého názvu.

Od r. 1935 soukromý docent a o dva roky později již i suplent pensionovaného prof. Hrejsy, připravil se obtížným dojížděním ze vzdálené fary k náhle přikvačivší roli jednoho z hlavních lektorů napůl tajného vzdělávání bohoslovců v době války, které podobným stylem organizováno být muselo. V tomto dalším období, počínaje příspěvkem do sborníku *Co daly naše země Evropě a lidstvu* (1939/40), nabývá mezi jeho tématy převahy *Setkání české reformace s reformací světovou* (jak zní 1943 jeden z titulů v řadě skript, která pro své svěřence připravil; opět v ní pokračoval po r. 1949). Tehdy také vynikla jeho mravní autorita, jak vysvědčil A. Molnar: "Jako nikdo druhý z učitelů tehdy poloklandestinní fakulty ztělesňoval vážnost a váhu theologické odpovědnosti, prolamující se do nejvšednějších úkonů a životních postojů". Mravní statečnost víry byla kladným účinem jeho požadavku určitosti stanovisek, jaká mohla někdy i zarazit; později ji projevil zejména mimořádnou odolností vůči protiněmeckému šílení poválečných let a přední účastí na úspěšném odporu proti přípravě persekucního zákona o rodině komunistickou vládou začátkem let šedesátých.

R. 1946 se stal profesorem, na nově zřízené KEBF (1950) vědoucím katedry dějin křesťanství. Na publikačním vzrchu oněch let se podílel zejména jako mimořádně pečlivý editor. Jednak byl jedním ze dvou pražských redaktorů česko-slovenského časopisu *Theologia evangelica*, vycházejícího od r. 1948 (a po jeho zániku r. 1951 na další dvě léta skrytě řídil *Theologickou přílohu Křesťanské revue*, která ho měla alespoň částečně nahradit), jednak uplatnil svou erudici (také hymnologickou) při přípravě bohoslužebných knih církve, a kromě toho byl vedoucím redaktorem díla, jež zůstane trvalým vědeckým počinem provázejícím tehdy již rozhodný (synodní) příklon k jednotě reformačních konfesí: jejich kritického vydání (*Čtyři vyznání*, 1951). Sám zároveň zpřístupnil českým čtenářům Komenského německý katechismus *Prastaré obecné křesťanské náboženství*. V 60. letech redigoval jubilejní Husův a bratrský sborník, když se již předtím ke staré Jednotě Bratří upjala pozornost jeho posledního, syntetizujícího tvůrčího období. Patřila nyní zvýšenou merou i Komenskému, na vydávání jehož díla Cs. akademii věd se též podílel; věnoval mu svou poslední monografii *Jan Ámos Komenský, muž víry, lásky a naděje*, životopis podrobený zpřehledňujícímu theologickému měřítku (1971). Hlavním dílem této skupiny jsou však souhrnné *Dějiny Jednoty bratrské* (1957, něm. 1961), jež zůstávají standardní příručkou. Podobný úsudek platí ovšem také o dalších ucelených přehledech z jeho ruky. Zatím víceméně nenahrazeny jsou i církevní dějiny českého protestantismu pro zahraničního čtenáře, vydané 1957 ve Stuttgartu (*Das Reich Gottes in den böhmischen Landern*). V češtině nemají dostatečné obdoby jeho učebnice, jímž se nejprve v podobě *Kapitol z církevních dějin*, středoškolsky didakticky zřetelných, katecheticky budujících úsudek, cílevědomě věnoval již od 30. let; jejich obšírnější druhý díl, *Od úsvitu reformace k dnešku*, zpřístupňuje i látku jinde netraktovanou, ač pochází z

r. 1948. Komplexní vysokoškolskou příručku typu slavného Heussiho "Kompendia" se mu nakonec podařilo s pomocí A. Molnara, spolupracovníka na vícerych projektech poválečného období, dokončit pro prvních třináct století historie křesťanství (první předstupeň 1954, roku 1973 potom *Dvanáct století církevních dějin*). Základní hodnotu pro dějiny fakulty si zachová sešit *50 let KEBF v Praze*, vydaný v roce jeho pensionování (1969).
(ze sborníku *75 let Evangelické bohoslovecké fakulty v Praze, který vyšel roku 1994*)

Použité zkratky:

- CV - Communio viatorum
- ČB - Český bratr
- ČbrK(Ev) - Českobratrský kalendář (evangelický)
- ČMM - Časopis Matice moravské, Brno
- EK - Evangelický kalendář
- KJ - Kostnické jiskry
- KR - Křesťanská revue
- LF - Listy filologické
- RS - Reformační sborník
- TE - Theologia evangelica
- ThPř KR - Theologická příloha Křesťanské revue

Bibliografii sestavil: Ota Halama, Th. D.; do elektronické podoby převedl: Zdeněk Kříž